

Написано от Христо Христов
Сряда, 24 Август 2011 15:22

---

*В полунощ на **22 август 1989 г.**, преди **22 години**, Турция затваря границата с НРБ, тъй като не може да осигури място на българските турци, които са принудени от българските комунистически власти да напуснат страната в резултат на насилствения „възродителен“ процес.*

*В резултат на „**Голямата екскурзия**“ в периода май-август 1989 г., около 360 000 български турци са изселени от родината си в Турция. От тях около 150-160 000 са принудени да се върнат обратно, след като са продали на безценица домовете и покъщнината си.*

*По повод августовските събития отпреди 22 години в България сайтът **Държавна сигурност.com***

*представя за първи път в няколко части показанията на **Тодор Живков**, дадени след неговия арест през януари 1990 г.*

Те се отнасят до проведеното от него насилствено преименуване на българските турци. Предлаганата поредица е част от главата „Престъпления“ в документалната книга на Христо Христов [„Тодор Живков. Биография“](#), изд. „Сиела“, 2009 г.

В [част 1](#) се акцентира върху политиката на БКП след 9 септември 1944 г. спрямо турското малцинство.

Част 2 представя подготовката за „възродителния“ процес. [↗](#)

Масщабната смяна на имената през декември 1984 г. до февруари 1985 г. се предхожда от преименуването на 250 000 цигани от началото на 80-те години, които се турчечат и с възстановяване на имената на помохамеданчените в миналото българи, които не са обхванати при възродителния процес през 70-те години.

Тайното съвещание на Политбюро в „Бояна“

Решението за преименуването Тодор Живков взема още през пролетта на 1984 г. Тогава в резиденция „Бояна“ той свиква съвещание на Политбюро, на което присъстват кандидат-членовете му, сред които Георги Атанасов и Димитър Стоянов, секретарите на ЦК на БКП, първите секретари на ОК на БКП и други отговорни и държавни ръководители.

На заседанието Живков подкрепя представените за обсъждане проекторешения на Политбюро на ЦК два вида варианти. Първият – открит, за общо ползване и вторият – закрит, само за висшия ешелон. В първият вариант, в който българските граждани с турско-арабски имена са определени като „български турци“, е продължена политиката за ускоряване на икономическото развитие на страната с компактно население от български турци, издигане на образователното равнище на тази група и подобряване на културното и патриотично възпитание. Това решение на съвещанието е прието с протокол №371 на 8 май 1984 г. и изпратено за изпълнение на низовите партийни комитети и държавни органи.

Написано от Христо Христов
Сряда, 24 Август 2011 15:22

В допълнителният вариант мерките на Живков са предвиждали:

1. Министерският съвет да разработи система за морално-политическа, материална и социална подкрепа на сключилите брак помежду си българи и български турци. На такива семейства да се осигуряват жилище с предимство, безлихвени заеми или безплатни парцели за строителство;
2. При нужда те да се приемат за жители на други населени места;
3. Децата от тези бракове задължително да се вписват в регистрите като етнически българи и да се приемат само български имена;
4. Да се създаде фонд за еднократно подпомагане на такива семейства в размер на 5000 лева;
5. Да се води безкомпромисна война с религиозно-фанатичните и протурски настроени родители, близки и други лица;
6. Да се отстраняват от работа учители „български турци“ с националистически, протурски, изселнически, религиозни и други прояви и убеждения;
7. За ислямски свещенослужители да се назначават само кандидати „български турци“, владеещи български език, служили в БНА и доказали своята лоялност към България;
8. Да се пресича протурска и проислямска пропаганда чрез просветителска, културно-масова и друга дейност от лица с небългарско етническо самосъзнание.

В изказването си Живков посочва, че по етническия въпрос следва да се вземат решения и те да се провеждат при пълна секретност. Дори присъстващите на съвещанието висши партийни функционери, според него, били твърде широк кръг за приемане на действено решение по въпроса. Генералният секретар на БКП излага и допълнителни указания:

- Да се работи решително за повсеместна и изключителна употреба на българския език. Говорещите друг език, особено турски, да не се обслужват в магазините, обществените заведения и учреждения;
- За успешното решаване на въпроса е нужно настъпление, а не игра. Трябва за два часа да се изселят някои националисти, настроени протурски. „Българските турци“ се плашели най-много от това и то трябва да се използва.

Написано от Христо Христов
Сряда, 24 Август 2011 15:22

Едноличното решение на Живков

В заключение, извън протокола, Живков заявява, че е взел решение за смяна на имената на „българските турци“ еднолично и на своя отговорност. Той се мотивира с дългогодишния си опит и неоспорим авторитет на партиен лидер. По думите му на следващия генерален секретар на партията ще бъдат необходими поне 10 години да набере кураж да реши този опасен за страната въпрос.

За „възродителния“ процес не е взето решение на ЦК, нито на какъвто и да е колективен орган – Народно събрание, Държавен съвет или Министерския съвет. Решението е еднолично на Тодор Живков и се е реализирало чрез партийния апарат на БКП под ръководството на Георги Атанасов и под контрола на МВР под ръководството на вътрешния министър ген. Димитър Стоянов.

На 10 декември 1984 г. след указания от Живкови Атанасов вътрешният министър провежда съвещание с ръководството на МВР. На нея той нарежда на началника на Шесто управление ген. Петър Стоянов да предприеме мерки чрез началниците на ОУ на МВР преименуването на българските граждани от турски произход да започне във всички окръзи, където има такова компактно население. Набелязани са и мерки за пресичане на всяка съпротива, която да доведе до ексцесии и злоупотавяне на страната пред външния свят. Една от пътищата за пресичане на съпротивата е изолирането на отделни лица в места за лишаване от свобода. За такова е избран затворот в Белене, където без прокурорска санкция са изолирани хората, оказали съпротива.

Следва